

8785

8785

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Norbotten

Junosmands

Lundmark, Erik. 1935.

UL 177:1 frigel. M. 25 jaktens och
fiskets betydelse för hushållningen.

6 M. 4 =

8785

X

Nuuksujärvi by ligger 15 km. från Junosuando kyrkby vid en sjö med samma namn. N., som omfattar fyra gårdar är beläget vid ~~södra xxxxx~~ ett ensamt hemman, Purnuvaara vid norra stranden. Inv. c:a 50.

Junosuando Sn.

Nuuksujärvi.

Alltjämt spela jakt och fiske en betydande roll i befolkningens hushållning, dock nu en ringare än i forna tider. De närliggande vidsträckta skogarna äro rika på vilt. Tillgången på skogsfågel, älg och hareg god. Isjön N. liksom i kringliggande skogssjöar bedrivs fiske. Fångsten utgöres av gädda, abborre och mört. Fiskefärder utöver milen nu såväl som i forna tider sällsynta, längre jaktfärder likaså. Jakt på pälsbärande djur förekommer alltjämt, tillgången är emellertid ringa. Bytet utgöres av rävar, utter och mera sällan järv. Rävar och utter tas vanligen med sax, järven skjutes.

Sagesman är Juho (Jussa) Nuuksujärvi, hemmansägare och smed, Han är född 1850 i N. och har levat där hela sitt liv.

De första, som bodde i N. var Kujasen Olli, som kom från Junosuando, (varmed avses J. kyrkby, där namnet Kujanen ännu före-

Erik Lundmark 1935

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935
NB. JUNOSUANDO
Frgl. M 25

Nbt:s län.

Junosuando s
Nuuksujärvi

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen. Blad n:o 2

kommer) och Mikko från Avvakko i Gellivare s:n. De hade tre kor var med sig och bosatte sig på södra sidan av sjön, där de uppförde var sitt rökpötte. Foder till boskapen gav strandängarna och de vidsträckta myrarna. Mer än fodertillgången lockade dem de rika fiskfångsterna från sjön. Därjämte bedrev de en givande tjuvjakt på de närboende skogslapparnas (outalappalaiset) renhjordar. Olli gjorde lapparna större förfång än den andre. Bland de tidigare nybyggarna nämnes ~~NAN~~ Ponka-Juho, som var låghalt men det oaktat rörde sig som om han varit flink och färdig. Juho uppförde åt sig ett rökpötte norr om sjön. Sagesmannen kunde inte med säkerhet erinra sig varifrån J. var, men trodde, att han var finne. Denne Ponka-Juho var en duktig fångstman och låg oftast ute i skogarna på jakt. Nödåren hade i N. varit särdeles svåra. Sju år å rad växte intet. Snön hann inte smälta undan helt. På en tre kappors åker sådde man i sagesmannens hem korn och potatis, men sällan såg man ens ett strå under dessa år. Stödde man på byte från jakt och fiske eljest

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935
NB. JUNOSUANDO
Frgl. M 25

Erik Lundmark 1935

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen. Blad n:o 3.

Nbt:s län

mycket, gjorde man det i än högre grad under dessa svagår på 1860-talet. På grund av undernäring voro männen så svaga, att inga längre jakt- eller fiskefärder kunde företas. Man var hänvisad till det byte, som de närmaste skogarna och sjöarna gävo. Gott om vilt var det under dessa år. Fågel fick man hur mycket som helst, ekorre fanns det och vildrenssnarorna (peuraansat) gävo rikligt. Fisketillgången var god.

Av fisk och fågel blev i allmänhet mycket över till avsalu, Till de närmaste byarna, särskilt nämnes Kangos, såldes mört och skogsfågel. Ofta voro emellertid kangosborna själva i N. för att fiska.

Förbindelsen mellan de båda byarna underlättades av torr och lättgången mark. Vid Kenttä, förr en ö nu genom sjöns uppgrundning förvandlad till en halvö, hade några finnar från Nykäinens och Lanto en fiskekåta, (kota, kalastuskota) källare (kalakellari) och viste (aitta). Av byggnaderna finns ingenting kvar, men man har funnit en överteln (lautanen) och ett spel (peeli), som använts

Erik Lundmark 1935

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935
 NB. JUNOSUANDO
 Frgl. M 25

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen. Blad n:o 4. Nbt:s län
 vid fiske under isen. Tjäder utfördes till Norge. Stundom inför-Junosuando
 des i stället spannmål. Sagesmannen omnämner, att under sista Nuuksujäri
 nödåret intet mjöl fanns att få i Haparanda, men väl i Norge.
 Skinnen uppköptes dels av gårdfarihandlare (laukkuryssät) dels
 av uppköpare på marknad. Gårdfarihandeln var i stor utsträckning
 byteshandel, men traktens myntfattigdom gjorde reda pengar begär-
 liga. Till byte lockade även gårdfarihandlarnas eljest svåröver-
 komliga varor; tyger, arsenik och kvicksilver. Den närmaste bo-
 faste handlanden, Pellikka i Pajala, hade endast salt, mjöl och
 krut, vilka han tillhandahöll till humana priser. Marknad hölls
 två gånger årligen i Kengis (Köngäsen markkina). Skinnmarknaden
 låg helt i ryssarnas händer. Denna skinnhandel var nödvändig för
 folkets livsföring. Marknadshandeln och gårdfarihandeln var så
 tillvida av olika betydelse, som den förra gav mynt, som möjlig-
 gjorde inköp av nödvändiga varor och gav medel till skatter,

Erik Lundmark
 1935.

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935.
 NB. JUNOSUANDO
 Frgl. M 25

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen. Blad n:o 5.

Nbt:s län.

medan den senare underlättade ytterligare fångst.

Junosuando

Byn är svårtillgänglig nu; den var det än mer på den tid, då landvägen slutade i Övertorneå. Lagar och förordningar kände man nog, men dessa efterlevdes sparsamt. Tvister om fiskevatten voro och äro sällsynta; rikedomen på fisk omintetgjorde tvistetillbudet.

Nuuksujärvi.

Däremot gav jakten, i synnerhet vildrensfångsten anledning till ständiga tvister mellan bofasta och lappar. Isenare tid har i synnerhet älgfångst under olaga tid och med olaga medel, t. ex. gropar förekommit. Husbonden i Purnuvaara har för ett par tiotal år sedan bötfällts för sådan älgfångst. Ljustring vid eld bedrives fortfarande. Sådan olaga fångst anses av många ohederlig. En bidgagande orsak till att sådan fångst alltjämt förekommer är byns avlägsenhet, som hindrar tjänstemän att hålla efter de felande. Längre jaktfärder, som kunna omfatta två till tre veckor företagas ännu. Tidigare ha dessa skett med större regelbundenhet.

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935
NB. JUNOSUANDO
Fgl. M 25

Erik Lundmark 1935.

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen. Blad n:o 6. Nbt:s län.

Bytet utgjordes i äldre tid av vildren och pälsbärande djur. Sages-
Junosuando mannen anförde en historia om en hetsjakt på ren med rättsligt
Nuuksujärvi. efterspel. Längre färder föranleder nu ekorrjakten.

ULMA 8785. Erik Lundmark. 1935
NB. JUNOSUANDO
Frgl. M 25

Erik Lundmark 1935.